

RAHATARKUS JA MAJANDUS

Nädalatundide arv klasside kaupa

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									Kokku
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	
Rahatarkus	-	1	-	1	-	-	1	-	-	3

Õppetöö korraldus ja meetodid

I ja II kooliastmes õpitakse rahatarkust eraldi õppeainena ja III kooliastmes õpitakse majandust eraldi õppeainena. Aineid käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Teemade omandamisel leiavad kasutust erinevad õppemeetodid, nt ajurünnak, diskussioon, ideekaart, rollimäng, loomingulised ülesanded, tutvumine ettevõttega jt. Kasutatakse nii individuaalseid kui ka rühmatöö meetodeid.

Õppetöös kasutatakse õpikut, töölehti ja erinevaid digitaalseid keskkondi. Vajadusel saavad õpilased osaleda konsultatsioonitundides.

Digipädevuste arendamine

Õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e-teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid internetis). Koostatakse esitlusi ja lahendatakse ülesandeid erinevates digikeskkondades. Aine eesmärk on kujundada aktiivseid, vastutustundlikke ja ettevõtlikke kodanikke.

Hindamise põhimõtted

I ja II kooliastmes on arvestuslik hindamine trimestri- ja aastahinnetena. III kooliastmes on kasutusel numbriline hindamine trimestri- ja aastahinnetena. Jooksvalt kasutatakse ka sõnalist hindamist. Õpitulemuste saavutamise taset kontrollitakse eri tüüpi ülesannetega.

RAHATARKUS

ÕPITULEMUSED I KOOLIASTMES

I kooliastmes käsitletakse üldpõhimõtteid raha kui maksevahendi, tulude, kulude, eelarve, finantsplaneerimise, investeerimise, laenude ja krediidi kasutamise, jätkusuutliku majandamise ja ettevõtlikkuse kohta.

3. klassi lõpetaja:

- teab, et raha on maksevahend, kuid raha eest ei saa kõike osta;
- on veendunud, et tema ise, tervis, sõbrad ja pereliikmed on olulisemad kui raha;
- oskab seada eesmärke ja kasutada oma raha eakohaste ostude sooritamiseks;
- teab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine, annetamine, laenamine ja intress;
- teab, et raha teenitakse erinevate tegevustega;
- oskab sooritada oste erinevates keskkondades (nt pood, kohvik, buss);
- oskab oma kulutusi lähtuvalt võimalustest planeerida;
- eristab raha laenamist ja kinkimist;
- saab aru, mis on investeerimine;
- saab aru vastutustundliku tarbimise alustõdedest;
- teab, kuidas käituda säästliku tarbijana;
- suudab luua raha teenimise ideid, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi rahatarkusest.

Õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Raha, maksevahendid ja finantsteenused

2. klassi lõpetaja:

- teab, millised rahaühikud on hetkel käibel ning saab aru nendevahelistest seostest (nt mitmest sendist koosneb euro);
- teab, et raha on maksevahend, kuid raha eest ei saa kõike osta;
- mõistab, et vajadused on alati enne tahtmisi;
- on veendunud, et tema ise, tervis, sõbrad ja pereliikmed on olulisemad kui raha;
- oskab seada eesmärke ja kasutada oma raha eakohaste ostude sooritamiseks (sh

pangakaardiga).

Tulud

2. klassi lõpetaja:

- teab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;
- teab, et raha teenitakse erinevate tegevustega;
- on tutvunud erinevate ametitega ning teab, et inimestel on erinev sissetulek;
- saab aru annetamise kontseptsioonist.

Kulud

2. klassi lõpetaja:

- teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid;
- oskab sooritada oste erinevates keskkondades (nt pood, kohvik, buss).

Eelarve, finantsplaneerimine ning investeerimine

2. klassi lõpetaja:

- teab, miks suurema summaga ostude jaoks on vaja raha koguda;
- oskab kirjeldada, milliseid vajadusi tuleb arvestada raha kulutades ja säästes;
- oskab koostada lihtsat eelarvet ja mõistab selle järjepideva pidamise tähtsust;
- saab aru, mis on investeerimine ja et lisaks raha kasvama panemisele saab investeerida ka teadmistesse, tervisesse.

Laenud ja krediidi kasutamine

2. klassi lõpetaja:

- eristab raha laenamist ja kinkimist;
- saab aru ja oskab selgitada asjade väärtust, mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- mõistab oma vastutust asjade hoidmisel ja laenamisel.

Jätkusuutlik majandamine

2. klassi lõpetaja:

- saab aru ja oskab selgitada asjade väärtust;
- saab aru ostusoovi pidurdamise põhimõttest;
- saab aru vastutustundliku tarbimise alustõdedest;
- teab, kuidas käituda säästliku tarbijana.

Ettevõtlikkus, idufirma

2. klassi lõpetaja:

- suudab luua raha teenimise ideid, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi rahatarkusest;
- oskab teha koostööd ja arvestab teiste erineva arvamusega.

RAHATARKUS

ÕPITULEMUSED II KOOLIASTMES

II kooliastmes käsitletakse eesmärgistamise, plaanide elluviimise, raha, maksevahendite, finantsteenuste, tulude, kulude, eelarve, finantsplaneerimise, investeerimise, laenude ja krediidi kasutamise ning jätkusuutliku majandamisega seotud teemasid.

6. klassi lõpetaja:

- oskab seada ja visualiseerida uusi eesmärke;
- võimalusel viib oma plaanid ellu;
- teab oma rahast ja tehingutest ülevaate saamise võimalusi;
- oskab kasutada oma pangakaarti;
- teab mõisteid bruto-ja netopalk;
- oskab võrrelda toodete hindu;
- teab, mis on eelarve;
- saab aru, et suurema ostu soovi korral tuleb arvestada nii kulusid kui tulusid;
- oskab koostada isiklikku nädala eelarvet, arvestades igapäevaseid kulusid;
- teab, et raha laenamine on seotud isikliku vastutuse ja erinevate riskidega;
- teab, et sarnastele toodetele ja teenustele on olemas erineva hinna ja

keskkonnasäästlikkusega versioonid;

- mõistab säästliku tarbimise ja jätkusuutliku eluviisi väärtust ja käitub seda arvestades.

Õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Eesmärgistamine, enesekindlus, plaanide elluviimine, aja planeerimine

4. klassi lõpetaja:

- oskab seada ja visualiseerida uusi eesmärke;
- usub endasse ning oma soovide täitumisse;
- võimalusel viib oma plaanid ellu;
- oskab oma aega planeerida.

Raha, maksevahendid ja finantsteenused

4. klassi lõpetaja:

- teab oma rahast ja tehingutest ülevaate saamise võimalusi, sh internetipank;
- teab, et erinevates riikides võivad olla käibel erinevad rahaühikud ja oskab mõnda nimetada;
- oskab kasutada oma pangakaarti ja hoida enda pangakaardiga seonduvat personaalset infot.

Tulud

4. klassi lõpetaja:

- teab mõisteid bruto-ja netopalk;
- teab, et ametlikult teenitud tulust makstakse maksud;
- teab erinevaid võimalusi raha teenimiseks enda vanuseastmes;
- teab, mida ühiskonnas inimeste toetamiseks tehakse/ise teha saab.

Kulud

4. klassi lõpetaja:

- teab, et sarnastel toodetel või teenustel võivad olla erinevad hinnad;
- oskab võrrelda toodete hindu, võttes arvesse lisanduvaid kulusid (nt

postikulu);

- oskab valida soodsama toote, võttes arvesse hindade esitamise erinevaid võimalusi (kilohind, tükihind, 100g hind, soodushind);
- oskab ära tunda mõned levinumad petuskeemid ja reklaamitrikid (nt püsimumaksega nõustumine veebiportaalis/mängus).

Eelarve, finantsplaneerimine ning investeerimine

4. klassi lõpetaja:

- teab, mis on eelarve;
- saab aru, et suurema ostu soovi korral tuleb arvestada nii kulusid kui tulusid;
- oskab koostada isiklikku nädala eelarvet, arvestades igapäevaseid kulusid;
- teab investeerimise algtõdesid.

Laenud ja krediidi kasutamine

4. klassi lõpetaja:

- teab, et raha laenamine on seotud isikliku vastutuse ja erinevate riskidega (nt kõrged intressid, makseraskused).

Jätkusuutlik majandamine

4. klassi lõpetaja:

- teab, et sarnastele toodetele ja teenustele on olemas erineva hinna ja keskkonnasäästlikkusega versioonid;
- on harjutanud pidurdama oma ostusoovi;
- oskab eristada vajadust ja soovi keskkonnasäästliku tarbimise kontekstis;
- mõistab säästliku tarbimise ja jätkusuutliku eluviisi väärtust ja käitub seda arvestades.

MAJANDUS

ÕPITULEMUSED III KOOLIASTMES

III kooliastmes käsitletakse meeskonnatöö, suhtlemise, ettevõtluse, eesmärgistamise, turu, klientide, konkurentide, turunduse, müügi, raha, maksevahendite, finantsteenuste, tulude, kulude, eelarve, finantsplaneerimise, investeerimise, laenude ja krediidi kasutamise ning jätkusuutliku majandamisega seotud teemasid.

9. klassi lõpetaja:

- püstitab eesmärke, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- arendab oma suhtlemisoskust ja arvestab teiste erineva arvamusega;
- saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas;
- on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtjate suhtes;
- teab ettevõtlusega seotud makse;
- kirjeldab enda võimeid, oskusi ja võimalusi tegutsemiseks ettevõtliku kodanikuna;
- teab, kuidas analüüsida turgu ja kliente;
- oskab märgata eetilist ja kõlvatut konkurentsi ettevõtluskeskkonnas;
- teab, kuidas planeerida turundust läbi loovate tegevuste;
- teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- oskab otsida ja kasutada veebipõhiseid finantsidega seotud kalkulaatoreid;
- oskab arvutada brutopalka alusel netopalka;
- oskab koostada koduse majapidamise ja pere eelarvet;
- teab, mis on investeerimine;
- teab pikaajalise järjepideva investeerimise/säästmise kasulikkust;
- teab raha laenamisega seotud peamisi võimalusi ja riske;
- tegutseb säästliku ja keskkonnateadliku tarbijana;
- on motiveeritud omandama uusi teadmisi ja oskusi, et oma majanduslikku toimetulekut edendada.

Õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Meeskonnatöö ja suhtlemine

7. klassi lõpetaja:

- püstitab eesmärged ja rakendab meeskonnatöö võtteid;
- teab, kuidas lahendada sotsiaalseid olukordi;
- arendab oma suhtlemisoskust ja arvestab teiste erineva arvamusega.

Ettevõtja

7. klassi lõpetaja:

- teab, kes on ettevõtja;
- teab ettevõtjale omaseid isikuomadusi ja analüüsib ennast seoses ettevõtluspädevusega;
- arendab oma suhtlemisoskust ja probleemide lahendamise oskust ettevõtlussituatsioonis;
- mõistab autonoomse motivatsiooni olemasolu ettevõtluses.

Ettevõtlus

7. klassi lõpetaja:

- mõistab ettevõtluse olemust ja kirjeldab seda läbi praktiliste näidete;
- teab ettevõtlusega seotud makse;
- oskab töötada ettevõtlusega seotud väliste allikatega.

Äriidee, toote ja teenuse arendus

7. klassi lõpetaja:

- oskab koguda infot äriideede arendamiseks;
- teab, kuidas alustada ettevõtlusega;
- oskab analüüsida klientide probleeme ja vajadusi;
- teab, kuidas tooteid arendada ja teenuseid disainida.

Visioon, missioon ja eesmärgid

7. klassi lõpetaja:

- oskab sõnastada missiooni ja visiooni;
- teab, kuidas seada eesmärged läbi mudelite ja loovate ülesannete;
- teadvustab igapäevaste tegevuste ajalist mõõdet ja enesejuhtimise sisu;

- oskab märgata läbi lõppeesmärgi sõnastamise ärivõimalusi ja leida motivatsiooni.

Turg ja kliendid

7. klassi lõpetaja:

- teab, kuidas analüüsida turgu ja kliente;
- oskab analüüsida klientide probleeme läbi vajaduste ja valupunktide.

Konkurendid

7. klassi lõpetaja:

- teab, kuidas konkurente tundma õppida;
- oskab luua konkurentsieelist;
- oskab märgata eetilist ja kõlvatut konkurentsi ettevõtluskeskkonnas.

Turundus ja müük

7. klassi lõpetaja:

- teab, kuidas planeerida turundust läbi loovate tegevuste;
- teab, kuidas luua müügitunnelit;
- oskab analüüsida turundustegevusi lähtuvalt kliendist;
- oskab sõnastada unikaalset müügipakkumist lähtuvalt eristumisest;
- oskab kujundada kliendist lähtuva ja konkurentidest eristuva reklaami.

Raha, maksevahendid ja finantsteenused

7. klassi lõpetaja:

- teab, et erinevatel rahaühikutel on oma väärtus, mis on ajas muutuv;
- oskab otsida ja kasutada veebipõhiseid finantsidega seotud kalkulaatoreid (nt valuutakalkulaator, palga ja maksude kalkulaator);
- teab finantsidega seotud kalkulaatorite arvutuspõhimõtteid.

Tulud

7. klassi lõpetaja:

- oskab arvutada brutopalka alusel netopalka;
- teab Eesti miinimum- ja keskmist palka ning keskmisi elamiskulusid;

- teab lihtsamaid päevakajalisi probleeme Eesti finantsmaastikul;
- teab, et erineva hariduse ja oskustega inimeste võimalused tööturul on erinevad;
- teab, et palk lepitakse kokku töötaja ja tööandja vahel;
- teab, et sama töö eest on inimestel õigus saada sama töötasu;
- teab, mis võib mõjutada inimese tulusid;
- teab, kuhu pöörduda juriidilise abi saamiseks seoses töökorralduse- ja tasuga, finantskohustuste ning maksudega;
- teab perehüvitiste liike;
- teab Eestis kehtivaid finantskohustustega seotud seadusi;
- julgeb küsida abi ja on motiveeritud otsima infot enne oluliste finantsotsuste tegemist.

Kulud

7. klassi lõpetaja:

- oskab analüüsida reklaamtekste ja mõistab, kuidas reklaamid mõjutavad ostuotsuseid;
- oskab märgata ja analüüsida oma käitumist seoses reklaamide mõjuga.

Eelarve, finantsplaneerimine ning investeerimine

7. klassi lõpetaja:

- oskab arvutada iga kuu säästetud raha põhjal säästu tulevikuväärtust;
- oskab seada konkreetseid säästmiseesmärke ja kavandada säästmist;
- oskab koostada isiklikku kuueelarvet arvestades igapäevaseid kulusid;
- oskab koostada koduse majapidamise ja pere eelarvet;
- oskab koostada ürituste ja reise eelarvet;
- oskab eelarve koostamiseks kasutada tabelarvutusprogramme või rakendusi;
- teab, mis on investeerimine;
- teab pikaajalise järjepideva investeerimise/säästmise kasulikkust;
- teab, mis on kindlustus ja et on olemas vara kindlustamise võimalused.

Laenud ja krediidi kasutamine

7. klassi lõpetaja:

- teab raha laenamisega seotud peamisi võimalusi (nt madala intressiga kodulaen) ja riske (nt kõrged intressid, makseraskused);
- teab, et laenud erinevad intresside poolest.

Jätkusuutlik majandamine

7. klassi lõpetaja:

- teab peamisi põhimõtteid, mille alusel eristada keskkonnasäästlikke tooteid teistest toodetest;
- oskab hinnata säästliku tarbimise ja jätkusuutlikku eluviisi mõju oma isiklikule elule ja laiemalt ümbritsevale keskkonnale;
- mõistab, et hea iseseisev majanduslik toimetulek toetab üldisemat eluga rahulolu;
- on motiveeritud omandama uusi teadmisi ja oskusi, et oma majanduslikku toimetulekut edendada.